

بررسی روند مهاجرت از روستا به شهرها طی دهه ۸۵-۱۳۷۵ نشان می‌دهد که بالغ بر ۱۲ میلیون نفر طی دوره مزبور اقدام به مهاجرت نموده‌اند. از این تعداد، ۵۵/۶ درصد مرد و بقیه زن بوده‌اند. توزیع مهاجران براساس گروه سنی نشان می‌دهد در دوره یادشده بیشترین تعداد مهاجران در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله و ۲۹-۲۵ ساله که سنین ورود به تحصیلات عالی و اشتغال است قرار دارند. الگوی سنی مهاجران نشان می‌دهد که نسبت مهاجران در گروه‌های سنی با نسبت جمعیت در آن گروه سنی مرتبط بوده و در گروه‌های سنی که نسبت جمعیت در آن گروه‌ها بالاست، نسبت مهاجران نیز بالا می‌باشد. توزیع مهاجران به تفکیک علت مهاجرت در دوره مورد اشاره نشان‌دهنده این است که ۱۸/۹ درصد از آنان به دلیل جست‌وجوی کار، یافتن کار بهتر یا انتقال شغلی مهاجرت کرده‌اند. از مهم‌ترین پیامدهای اقتصادی مهاجرت، تفاوت دستمزدها و شرایط کاری مهاجران با کارگران بومی است که نوعی دوگانگی را در بازار کار به وجود می‌آورد.

براساس آمار سازمان ثبت احوال، در سال ۱۳۸۸ تعداد موالید ثبت شده ۱/۳ میلیون نفر بود که نسبت به سال قبل ۳/۷ درصد رشد داشت. از مهم‌ترین دلایل افزایش ولادت می‌توان به عوامل جمعیتی مانند تغییر ساختار هرم سنی جمعیت و افزایش جمعیت در معرض سن ازدواج که متاثر از

در سال ۱۳۸۸، با افزایش جمعیت فعال و نرخ مشارکت از یک‌سو و رشد محدود فرصت‌های شغلی از سوی دیگر، نرخ بیکاری ۱/۵ واحد درصد افزایش یافت. تداوم شرایط رکودی در اقتصاد جهانی، محدودیت جذب سرمایه‌گذاری خارجی، اعمال سیاست‌های کنترلی به منظور مهار تورم و رشد محدود سرمایه‌گذاری از جمله عواملی بود که ایجاد فرصت‌های شغلی جدید را محدود نمود.

۹-۱- جمعیت و نیروی انسانی

در سال ۱۳۸۸، براساس برآورد مرکز آمار ایران جمعیت کشور به ۷۳/۷ میلیون نفر رسید که نسبت به سال قبل از نرخ رشدی معادل ۱/۵ درصد برخوردار شد. در این سال نسبت جنسی جمعیت که تعداد مردان به ازای هر یک‌صد نفر جمعیت زن را نشان می‌دهد، برابر ۱۰۳/۱ بود. به این ترتیب، ۵۰/۸ درصد جمعیت را مردان و ۴۹/۲ درصد بقیه را زنان تشکیل می‌دادند.

ضریب شهرنشینی از ۷۰/۲ درصد در سال ۱۳۸۷ به ۷۱/۰ درصد در سال ۱۳۸۸ افزایش یافت. افزایش طبیعی جمعیت شهرها، خالص مهاجرت به شهرها به دلیل عدم توسعه متوازن شهری و روستایی، وجود جاذبه‌های فرهنگی، رفاهی و اقتصادی در شهرها، تحولات ناشی از تغییر محدوده شهرها و تبدیل نقاط روستایی به شهر از عوامل موثر در افزایش جمعیت شهری بود.

فصل ۹ تحولات بازار کار و نیروی انسانی

در سال ۱۳۸۸، تعداد ۸۹۰/۲ هزار مورد ازدواج و ۱۲۵/۷ هزار مورد طلاق به ثبت رسید که در مقایسه با سال گذشته به ترتیب ۱/۰ و ۱۳/۸ درصد رشد نشان می‌دهد. ۷۰/۸ درصد از ازدواج‌ها و ۸۴/۷ درصد از طلاق‌های ثبت شده به مناطق شهری اختصاص داشت. نسبت آمار ازدواج به طلاق در سال ۱۳۸۸ به رقم ۷/۱ رسید که در مقایسه با سال گذشته ۱۱/۳ درصد کاهش نشان می‌دهد. افزایش آمار طلاق موجب کاهش نسبت فوق گردیده است.

۹-۲- بازار کار

بازار کار به عنوان یکی از نهادهای اساسی اقتصاد نقش تعیین‌کننده‌ای در ایجاد و حفظ تعادل عمومی اقتصاد دارد و به دلیل ارتباط جدی آن با جنبه‌های انسانی توسعه، در فرایند برنامه‌ریزی از حساسیت و اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ایجاد مقررات تنظیمی و سیاست‌های مناسب در تنظیم روابط کار و تعادل بین عرضه و تقاضای نیروی کار نقش بسزایی در ایجاد شغل، کاهش بیکاری و در نتیجه افزایش رشد اقتصادی و رفاه اجتماعی دارد.

بالا بودن نرخ بیکاری جوانان، فاصله بسیار نرخ بیکاری زنان با نرخ بیکاری مردان و عدم تعادل استانی نرخ بیکاری از چالش‌های اصلی بازار کار کشور محسوب می‌شوند. عدم توسعه متوازن هم در بعد منطقه‌ای و هم در بعد جمعیتی در شکل‌گیری چالش‌های فوق نقش بسزایی ایفا می‌کند. به این ترتیب، بهبود وضعیت اشتغال و کاهش نرخ بیکاری در کشور با توجه به ماهیت این پدیده، مستلزم اتخاذ سیاست‌ها و انجام اصلاحات ساختاری است. افزایش سرمایه‌گذاری و تولید، ثبات سیاست‌های کلان اقتصادی، اصلاح برخی از قوانین و مقررات ناظر بر بازار کار، افزایش مهارت نیروی کار با تربیت نیروی انسانی متناسب با نیازهای بازار کار و ایجاد ظرفیت‌های جدید برای حضور زنان، نقش موثری در تعادل عرضه و تقاضای نیروی کار کشور و رفع چالش‌های موجود دارند.

افزایش موالید دهه ۶۰ و به تبع آن رسیدن افراد به سن ازدواج است، اشاره نمود. از کل موالید، ۵۱/۳ درصد پسر و بقیه دختر بوده و ۶۹/۵ درصد از موالید به مناطق شهری و ۳۰/۵ درصد به مناطق روستایی اختصاص داشت. نسبت جنسی موالید در این سال ۱۰۵/۵ پسر در مقابل ۱۰۰ دختر بود که در مقایسه با سال قبل افزایش داشت. در سال ۱۳۸۸، تعداد کل فوت‌شدگان ۳۹۳/۵ هزار نفر بود که در مقایسه با سال گذشته ۵/۸ درصد کاهش یافته است. از کل وفات ثبت شده، ۵۴/۸ درصد مرد و بقیه زن بوده‌اند و ۶۶/۴ درصد از وفات ثبت شده به مناطق شهری و ۳۳/۶ درصد به مناطق روستایی اختصاص داشت. مقایسه تعداد موالید و فوت‌شدگان حاکی از افزایش مطلق جمعیت به میزان ۹۵۵/۰ هزار نفر می‌باشد که ۸/۲ درصد افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۹-۱- آمارهای حیاتی جمعیت (هزار نفر)

درصد تغییر	سال		
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶
تعداد موالید ثبت شده (کل اسناد)	۱۳۴۸/۵	۱۳۰۰/۲	۱۲۸۶/۷
تعداد وفات ثبت شده	۳۹۳/۵	۴۱۷/۸	۴۱۲/۷

ماخذ: سازمان ثبت احوال کشور

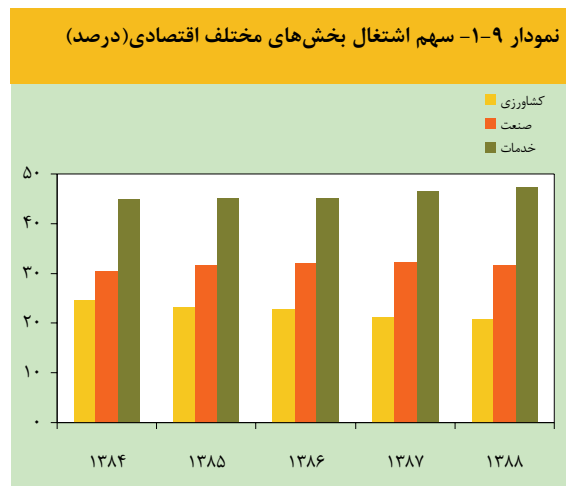
شایان ذکر است که مجموع تعداد موالید در سال‌های ۶۵-۱۳۵۹ حدود ۱۵/۵ میلیون نفر بوده است و در حال حاضر جمعیت جوان کشور را تشکیل می‌دهند. این گروه از جوانان در سن ازدواج و اشتغال قرار دارند و تامین نیازهای مسکن و اشتغال آنها از اولویت‌های ضروری به شمار می‌رود. بالا رفتن سن ازدواج و کاهش نرخ باروری ممکن است در بلندمدت مشکلاتی را برای بازار کار و تامین نیروی انسانی مورد نیاز به دنبال داشته باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

استخدام کنند. به طور کلی، تقاضای نیروی کار تابعی از سطح تولید و قیمت‌های نسبی عوامل تولید است.

مقایسه شاغلان در بخش‌های مختلف اقتصادی شامل صنعت، کشاورزی و خدمات در سال ۱۳۸۸ نشان می‌دهد که در مجموع ۲۱/۰ میلیون نفر مشغول به کار می‌باشند که در مقایسه با تعداد شاغلان در سال گذشته نشان‌دهنده افزایش ۲/۴ درصدی تعداد شاغلان است ولی همچنان به سطح شاغلان سال ۱۳۸۶ نرسیده است. مقایسه تقاضا و عرضه نیروی کار در سال‌های اخیر نشان می‌دهد میزان فرصت‌های شغلی ایجاد شده پاسخگوی نیازهای بازار کار نبوده و تقاضا برای نیروی کار به میزان عرضه رشد نکرده است. این امر به رشد قابل توجه نرخ بیکاری در میان جوانان و افراد تحصیل‌کرده منجر شده است.

در سال ۱۳۸۸، ۲۰/۹ درصد از جمعیت شاغل در بخش کشاورزی، ۳۱/۸ درصد در بخش صنعت و ۴۷/۳ درصد در بخش خدمات شاغل بودند، که در مقایسه با سال ۱۳۸۷ (کشاورزی ۲۱/۲ درصد، صنعت ۳۲/۲ درصد و خدمات ۴۶/۵ درصد) سهم بخش‌های کشاورزی و صنعت کاهش و سهم بخش خدمات افزایش یافته است.

۹-۲-۱- عرضه نیروی کار

عرضه نیروی کار نشان‌دهنده تعداد افرادی است که با دستمزدهای متعارف در بازار کار حاضر به ارائه خدمات می‌شوند و میزان آن متأثر از متغیرهای جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی است. جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر عرضه بالقوه و جمعیت فعال، عرضه بالفعل نیروی کار را معین می‌نماید.

عرضه بالفعل نیروی کار به طور کلی تحت تاثیر تعداد جمعیت بالای ۱۰ سال و نرخ مشارکت نیروی کار است. در سال ۱۳۸۸، جمعیت بالای ۱۰ سال حدود ۶۱/۳ میلیون نفر برآورد گردید که در مقایسه با سال گذشته از افزایشی معادل ۱/۷ درصد برخوردار شد. جمعیت فعال نیز با ۹۴۸/۲ هزار نفر افزایش به ۲۳۸۴۱ هزار نفر رسید. نرخ مشارکت در سال ۱۳۸۸، ۳۸/۹ درصد بود که رشد آن در مقایسه با سال ۱۳۸۷، ۰/۹ واحد درصد می‌باشد. به این ترتیب در سمت عرضه، بازار نیروی کار با افزایش عرضه بالقوه و بالفعل مواجه بود و عرضه بالقوه افزایش بیشتری در مقایسه با عرضه بالفعل داشت.

اگرچه اوج جمعیتی ورود متولدین دوره ۶۵-۱۳۵۹ به بازار کار سپری شده، اما به دلیل عدم وجود فرصت‌های شغلی مناسب برای این افراد سهم زیادی از آنها به منظور جذب در فرصت‌های شغلی بهتر مشغول ادامه تحصیل شده‌اند. این رویکرد منجر به رشد محدود جمعیت فعال و نرخ مشارکت در سال‌های اخیر شده است. انتظار بر این است که با اتمام دوره تحصیل این گروه جمعیتی طی سال‌های آتی، نرخ مشارکت روندی صعودی طی کند.

۹-۲-۲- تقاضای نیروی کار

تقاضای نیروی کار عبارت است از رابطه‌ای که بین نرخ دستمزد و میزان اشتغال وجود دارد و نشان می‌دهد کارفرمایان در نرخ و مزد معین تمایل دارند چه تعداد نیروی کار

فصل ۹ تحولات بازار کار و نیروی انسانی

بهره‌وری نیروی کار و افزایش دستمزد واقعی در سطحی بالاتر از بهره‌وری نیروی کار، کاهش حقیقی مخارج عمرانی دولت و تسهیلات اعطایی بانک‌ها و تمرکز بیشتر بر تامین بودجه جاری دولت به دلیل کاهش درآمدهای نفتی از جمله عواملی است که تقاضا برای نیروی کار در بخش صنعت را طی سال‌های اخیر کاهش داده است.

گسترش فعالیت‌های خدماتی به‌ویژه در صنعت بانکداری و واسطه‌گری‌های مالی از جمله دلایل رشد اشتغال در بخش خدمات بوده است. نکته قابل توجه در سال مورد بررسی کاهش سهم بخش صنعت است. افت تولید، کاهش سرمایه‌گذاری، تحولات فناوری و جایگزینی سرمایه به جای نیروی کار در سال‌های اخیر، ارتباط ضعیف دستمزد واقعی با

جدول ۹-۲- تحول جمعیت و بازار کار

(هزار نفر- درصد)

درصد تغییر (۱)		سال			
۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۱/۷	۱/۸	۶۱۳۴۶	۶۰۳۰۰	۵۹۲۵۴	جمعیت ۱۰ سال و بیشتر (برآورد)
۴/۱	-۲/۹	۲۳۸۴۱	۲۲۸۹۲	۲۳۵۷۹	جمعیت فعال
۲/۴	-۲/۸	۲۱۰۰۱	۲۰۵۰۰	۲۱۰۹۲	جمعیت شاغل
۱۸/۷	-۳/۸	۲۸۴۰	۲۳۹۲	۲۴۸۶	جمعیت بیکار
۰/۹	-۱/۸	۳۸/۹	۳۸/۰	۳۹/۸	نرخ مشارکت
۱/۵	-۰/۱	۱۱/۹	۱۰/۴	۱۰/۵	نرخ بیکاری
۱/۵	-۰/۵	۱۳/۵	۱۲/۰	۱۲/۵	مناطق شهری
۱/۱	۰/۶	۸/۳	۷/۲	۶/۶	مناطق روستایی
۱/۷	-۰/۲	۱۰/۸	۹/۱	۹/۳	مردان
۰/۱	۰/۹	۱۶/۸	۱۶/۷	۱۵/۸	زنان
۱/۷	۰/۷	۲۴/۷	۲۳/۰	۲۲/۳	جوانان ۱۵-۲۴ سال
۲/۰	-۰/۲	۲۹/۴	۲۷/۴	۲۷/۶	شهری
۱/۱	۲/۰	۱۶/۴	۱۵/۳	۱۳/۳	روستایی
۱/۷	۰/۴	۲۲/۱	۲۰/۴	۲۰/۰	جوانان ۱۵-۲۹ سال
۱/۷	-۰/۴	۲۵/۱	۲۳/۴	۲۳/۸	شهری
۱/۳	۱/۶	۱۵/۴	۱۴/۱	۱۲/۵	روستایی

ماخذ: مرکز آمار ایران

۱- تغییرات نرخ مشارکت و نرخ‌های بیکاری به واحد درصد است.

۹-۲-۳- بیکاری

شرایط اقتصادی در مقایسه با سال ۱۳۸۷، فارغ‌التحصیل شدن بخشی از دانشجویان و در نهایت تمایل بیشتر زنان به حضور در بازار کار از جمله دلایل افزایش جمعیت فعال و نرخ مشارکت می‌باشد.

براساس نتایج طرح آمارگیری از نیروی کار مرکز آمار ایران، در سال ۱۳۸۸ نرخ بیکاری ۱۱/۹ درصد بود که در مقایسه با سال قبل ۱/۵ واحد درصد افزایش داشت. یکی از دلایل افزایش بیکاری افزایش نرخ مشارکت می‌باشد. بهبود

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

گیلان به ترتیب با ۱۹/۰، ۱۸/۰، ۱۶/۴ و ۱۵/۳ درصد بالاترین نرخ بیکاری و استان‌های خراسان شمالی، هرمزگان، خراسان جنوبی و گلستان به ترتیب با ۶/۴، ۶/۹، ۷/۰ و ۷/۱ درصد پایین‌ترین نرخ بیکاری را داشته‌اند. این امر نشان می‌دهد که انحراف معیار نرخ بیکاری استان‌های کشور بسیار زیاد بوده و حاکی از عدم تعادل منطقه‌ای بازار کار است.

مقایسه تغییرات نرخ بیکاری در استان‌های کشور در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال قبل نشان می‌دهد که در تعداد محدودی از استان‌ها، سیاست‌های اشتغال‌زایی به‌گونه‌ای بوده که ضمن پاسخ‌گویی به نیروی کار جدید ناشی از افزایش نرخ مشارکت، بخشی از نیروی بیکار را نیز جذب مشاغل جدید نموده است. مقایسه نرخ بیکاری در استان‌های مختلف و میانگین نرخ بیکاری نشان می‌دهد در حدود نیمی از استان‌های کشور نرخ بیکاری بالاتر از میانگین می‌باشد. بالا بودن فاصله نرخ‌های بیکاری استان‌های مختلف کشور سبب افزایش فقر در مناطق دارای نرخ بیکاری بالا و مهاجرت از این مناطق به مناطق دارای نرخ بیکاری پایین‌تر و در برخی موارد به شهرهای بزرگ که با مشکلات جمعیتی مواجه هستند، خواهد شد.

۹-۲-۴- تسهیلات اعطا شده برای ایجاد اشتغال

عملکرد تسهیلات اشتغال‌زایی از محل بندهای (ذ) و (ز) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴ و طرح ایجاد اشتغال از طریق بنگاه‌های کوچک و زودبازده در سال ۱۳۸۸ نشان‌دهنده کاهش رشد در اعطای تسهیلات است. محدودیت منابع بانکی، افزایش بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی، عدم ایفای تعهدات تسهیلات‌گیرندگان در بازپرداخت بدهی خود به بانک‌ها و انحراف در به‌کارگیری تسهیلات از جمله مهم‌ترین عوامل کاهش عملکرد تسهیلات اشتغال‌زایی محسوب می‌شوند.

در سال ۱۳۸۸، نرخ بیکاری برای مردان و زنان به ترتیب ۱۰/۸ و ۱۶/۸ درصد بود که در مقایسه با ارقام سال قبل، نرخ بیکاری مردان ۱/۷ واحد درصد و نرخ بیکاری زنان ۰/۱ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد.

بررسی وضعیت نرخ بیکاری برحسب مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۸، نرخ بیکاری مناطق شهری و روستایی به ترتیب ۱۳/۵ و ۸/۳ درصد بود که در مقایسه با سال قبل، نرخ بیکاری مناطق شهری ۱/۵ واحد درصد و نرخ بیکاری مناطق روستایی ۱/۱ واحد درصد افزایش داشت.

علاوه بر این در سال ۱۳۸۸، نرخ بیکاری جوانان در گروه سنی ۱۵-۲۴ ساله ۲۴/۷ درصد بود که در مقایسه با سال گذشته ۱/۷ واحد درصد افزایش داشت. نرخ بیکاری جوانان در گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله نیز با ۱/۷ واحد درصد افزایش به ۲۲/۱ درصد رسید. این مساله، حاد بودن مشکل بیکاری جوانان در گروه‌های سنی پایین‌تر را مشخص می‌نماید. جوانان به دلیل عدم برخورداری از تجربه، سابقه و مهارت لازم، به طور معمول در شرایط برابر با بزرگسالان قرار ندارند. افزون بر این، عدم انعطاف قانون کار در راستای حفظ نیروی کار شاغل و توجه بیشتر به بیکاران قبلاً شاغل، شانس جوانان در یافتن شغل را کاهش داده است.

مقایسه نرخ بیکاری جوانان در گروه‌های سنی ۱۵-۲۴ و ۱۵-۲۹ ساله در مناطق شهری و روستایی نشان می‌دهد نرخ بیکاری مناطق شهری بیش از مناطق روستایی است. مهاجرت اغلب جوانان روستایی در این گروه سنی به شهرها در پایین بودن نرخ بیکاری مناطق روستایی موثر است.

براساس گزارش طرح آمارگیری از نیروی کار در سال ۱۳۸۸، استان‌های لرستان، همدان، چهارمحال و بختیاری و

الف - کمک‌های فنی و اعتباری به بخش خصوصی و

تعاونی (موضوع آیین‌نامه اجرایی بندهای (ذ) و (ژ))

تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴)

حدود ۳۵/۸ درصد می‌باشد. علاوه بر این، نسبت یارانه پرداخت شده برای تسهیلات پرداختی ۳۷/۵ درصد از وجوه واریز شده توسط دولت به حساب بانک‌ها است. از جمله دلایل عملکرد نسبتاً پایین بانک‌ها می‌توان به عدم تایید توجیه فنی و اقتصادی طرح‌های معرفی شده و احتمال انحراف یا معوق شدن تسهیلات اشاره نمود.

شایان ذکر است براساس بند (ذ) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴، دولت موظف به واریز مبلغ ۱۵ هزار میلیارد ریال وجوه اداره شده به حساب بانک‌ها بوده است. عملکرد تجمیعی حساب مذکور نشان می‌دهد تا پایان سال ۱۳۸۸، مانده تسهیلات پرداختی در پایان اسفند ماه به ۲۸۳۹/۸ میلیارد ریال رسید که در مقایسه با سال قبل ۳/۶ درصد رشد داشت. نکته حائز اهمیت، رشد مانده اقساط سررسید گذشته و معوق حساب مذکور است، به طوری که نسبت مانده اقساط سررسید گذشته و معوق به مانده تسهیلات پرداختی به ۱۰/۴ درصد رسید که در مقایسه با نسبت ۶/۵ درصدی در سال گذشته ۱/۶ برابر شده است.

در سال ۱۳۸۸، در قالب آیین‌نامه اجرایی مزبور مانده سقف اعتبار قراردادهای از محل منابع داخلی بانک‌ها با ۴/۷ میلیارد ریال افزایش نسبت به پایان اسفند ۱۳۸۷ به ۷۹۳۷/۴ میلیارد ریال رسید. همچنین، مانده وجوه واریز شده به حساب بانک‌ها از سوی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری که می‌بایست بابت مابه‌التفاوت نرخ سود و کارمزد به بانک‌های عامل پرداخت شود ۱۱۸۶/۱ میلیارد ریال بود که در مقایسه با اسفند ۱۳۸۷، مبلغ ۱۰/۸ میلیارد ریال افزایش داشت.

مقایسه سقف اعتبارات، یارانه سود تسهیلات واریز شده به حساب بانک‌ها و تسهیلات پرداخت شده حاکی از عملکرد نسبتاً پایین بانک‌ها در اعطای تسهیلات است، به طوری که نسبت مانده تسهیلات پرداختی به سقف اعتبار تعیین شده

جدول ۹-۳- عملکرد تسهیلات اعطایی موضوع آیین‌نامه اجرایی

بندهای (ذ) و (ژ) تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۸۴ کل کشور

(میلیارد ریال)

درصد تغییر	تغییر در مانده		مانده در پایان اسفند ماه				
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶		
۰/۱	*	۴/۷	۳/۴	۷۹۳۷/۴	۷۹۳۲/۷	۷۹۲۹/۳	سقف اعتبار
۰/۱	*	۱/۱	-۰/۴	۱۰۸۳/۸	۱۰۸۲/۷	۱۰۸۳/۱	سقف یارانه سود و کارمزد تسهیلات
۰/۹	-۰/۵	۱۰/۸	-۶/۰	۱۱۸۶/۱	۱۱۷۵/۳	۱۱۸۱/۳	وجوه اداره شده واریز شده به حساب بانک‌های عامل
							طرح‌های قرارداد منعقد شده
۳/۶	۱۵/۳	۷۵۷/۰	۲۷۵۹/۰	۲۱۵۳۴/۰	۲۰۷۷۷/۰	۱۸۰۱۸/۰	تعداد
۳/۳	۱۱/۵	۱۰۵/۳	۳۳۲/۹	۳۳۳۷/۳	۳۳۳۲/۰	۲۸۹۹/۱	مبلغ
۳/۶	۱۷/۲	۹۷/۷	۴۰۳/۲	۲۸۳۹/۸	۲۷۴۲/۱	۲۳۳۸/۹	تسهیلات پرداختی
-۵/۵	۱۱۰/۶	-۴/۶	۴۳/۷	۷۸/۶	۸۳/۲	۳۹/۵	اقساط سررسید گذشته
۱۲۵/۱	☐	۱۲۰/۵	۸۳/۲	۲۱۶/۸	۹۶/۳	۱۳/۱	اقساط معوق

ب - تسهیلات اعطایی بانکها به بنگاههای کوچک

اقتصادی زودبازده و کارآفرین

شغلی پیش‌بینی شده براساس طرح‌های قرارداد منعقد شده که در صورت اجرا و بهره‌برداری از طرح‌ها محقق خواهد شد، حدود ۱۷۴۳/۹ هزار نفر است. به علاوه، مانده تسهیلات پرداختی بانک‌ها از این محل تا اسفند ۱۳۸۸ معادل ۲۲۸۵۷۳/۶ میلیارد ریال بود که نشان می‌دهد بالغ بر ۹۰ درصد طرح‌های قرارداد منعقد شده، تامین مالی شده و به‌طور متوسط ۱۴۴/۱ میلیون ریال تسهیلات برای ایجاد هر فرصت شغلی اختصاص یافته است. بخش صنعت و معدن با سهمی معادل ۵۲/۰ درصد، بالاترین میزان استفاده از این تسهیلات را در میان بخش‌های دیگر اقتصادی داشته است.

براساس گزارش عملکرد تسهیلات اعطایی بانک‌های دولتی (موضوع آیین‌نامه اجرایی گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین) تا پایان اسفند ۱۳۸۸، مبلغ طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها ۶۳۱۷۳۳/۴ میلیارد ریال و ارزش طرح‌های تایید شده در بانک‌ها ۲۹۷۲۶۹/۲ میلیارد ریال بود. برای طرح‌های مذکور معادل ۲۵۱۲۴۰/۱ میلیارد ریال قرارداد منعقد شده است. حدود ۴۲/۰ درصد قراردادها مربوط به بنگاه‌های با کمتر از ۱۰ نفر شاغل و حدود ۵۸/۰ درصد مربوط به بنگاه‌های با ۱۰ تا ۴۹ نفر شاغل می‌باشد. تعداد فرصت‌های

جدول ۹-۴- عملکرد تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های کوچک زودبازده و کارآفرین تا پایان اسفند ماه ۱۳۸۸ (میلیارد ریال)

سهمیه ابلاغی از سوی بانک مرکزی	ارزش طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها	ارزش طرح‌های تایید شده در بانک	ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده	فرصت‌های شغلی برآورد شده براساس طرح‌های قرارداد منعقد شده (نفر)	مانده تسهیلات پرداختی	درصد تامین مالی طرح‌های قرارداد منعقد شده
۳۸۷۱۴۶/۰	۵۴۵۸۲۷/۳	۲۵۲۹۰۱/۳	۲۱۱۷۵۸/۳	۱۳۵۸۳۲۹/۰	۱۹۰۸۴۷/۱	۹۰/۱
۸۰۵۳۴/۰	۸۵۹۰۶/۱	۴۴۳۶۷/۹	۳۹۴۸۱/۸	۳۸۵۵۵۵/۰	۳۷۷۲۶/۵	۹۵/۶
۴۶۷۶۸۰/۰	۶۳۱۷۳۳/۴	۲۹۷۲۶۹/۲	۲۵۱۲۴۰/۱	۱۷۴۳۸۸۴/۰	۲۲۸۵۷۳/۶	۹۱/۰

شدن بخشی از تسهیلات اعطایی در کند شدن روند انعقاد قرارداد و تسهیلات پرداختی موثر بود.

شایان ذکر است تا پایان اسفند ماه ۱۳۸۸، به ترتیب ۸۹۹۳/۶ و ۱۰۰۴۱/۳ میلیارد ریال از اصل تسهیلات سررسید گذشته و معوق شده است.

مقایسه عملکرد تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های کوچک زودبازده و کارآفرین نشان می‌دهد که ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده در اسفند ماه ۱۳۸۸ در مقایسه با اسفند سال گذشته از رشد کمتری برخوردار بود. محدودیت منابع سیستم بانکی، بدهی سنگین بانک‌ها به بانک مرکزی و معوق

جدول ۹-۵- مقایسه عملکرد تسهیلات اعطایی به بنگاه‌های کوچک زودبازده و کارآفرین (میلیارد ریال)

درصد تغییر در مانده	میزان تغییر در مانده		مانده در پایان اسفند ماه				
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶		
۰/۰	۱۷/۶	۰/۰	۷۰۰۰۰/۰	۴۶۷۶۸۰/۰	۴۶۷۶۸۰/۰	۳۹۷۶۸۰/۰	سهمیه ابلاغی از سوی بانک مرکزی
۴/۸	۵/۰	۲۸۹۰۷/۵	۲۸۹۱۲/۱	۶۳۱۷۳۳/۴	۶۰۲۸۲۵/۹	۵۷۳۹۱۳/۸	ارزش طرح‌های معرفی شده به بانک‌ها
۵/۵	۷/۰	۱۵۵۹۵/۹	۱۸۵۲۴/۳	۲۹۷۲۶۹/۲	۲۸۱۶۷۳/۳	۲۶۳۱۴۹/۰	ارزش طرح‌های تایید شده در بانک
۶/۸	۱۸/۸	۱۵۹۸۰/۶	۳۷۲۹۸/۰	۲۵۱۲۴۰/۱	۲۳۵۲۵۹/۵	۱۹۷۹۶۱/۵	ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده
۷/۲	۱۱/۵	۱۱۶۷۰۵/۸	۱۶۸۴۰۹/۲	۱۷۴۳۸۸۴/۰	۱۶۲۷۱۷۸/۲	۱۴۵۸۷۶۹/۰	فرصت‌های شغلی برآورد شده براساس طرح‌های قرارداد منعقد شده (نفر)
۱۰/۱	۲۲/۹	۲۱۰۴۵/۳	۳۸۷۰۸/۴	۲۲۸۵۷۳/۶	۲۰۷۵۲۸/۳	۱۶۸۸۱۹/۹	تسهیلات پرداختی
۳۴/۷	۲۴۹/۴	۲۳۱۵/۰	۴۷۶۷/۴	۸۹۹۳/۶	۶۶۷۸/۶	۱۹۱۱/۳	اقساط سررسید گذشته
۸۸/۴	⊖	۴۷۱۲/۷	۵۰۶۴/۲	۱۰۰۴۱/۳	۵۳۲۸/۶	۲۶۴/۵	مطالبات معوق

ج- تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی

مانده تسهیلات ارزی از محل حساب ذخیره ارزی بانکها در آبان ۱۳۸۸ مبلغ ۹۷۲۲/۰ میلیون دلار بود که نسبت به اسفند ماه ۱۳۸۷، ۱۲/۷ درصد افزایش داشت. مانده مطالبات غیرجاری ارزی نیز در آبان ماه ۱۳۸۸ به رقم ۵۰۳/۲ میلیون دلار رسید که در مقایسه با اسفند ماه ۱۳۸۷، ۴۳/۳ درصد افزایش نشان می‌دهد. بخش عمده تسهیلات پرداخت شده ارزی مربوط به تسهیلات پرداختی از محل حساب ذخیره ارزی می‌باشد.

براساس آخرین گزارش عملکرد حساب ذخیره ارزی که مربوط به آبان ماه ۱۳۸۸ می‌باشد، مانده ارزش کل طرح‌های مصوب برای استفاده از این تسهیلات ۲۲۵۹۱/۰ میلیون دلار و مانده ارزش طرح‌های قرارداد منعقد شده با مشتریان ۱۵۳۱۵/۰ میلیون دلار گردید که در مقایسه با اسفند سال قبل به ترتیب ۴۱۸/۰ و ۱۰۲۸/۰ میلیون دلار افزایش نشان می‌دهد.

جدول ۹-۶- عملکرد تسهیلات اشتغال‌زایی از محل حساب ذخیره ارزی

(میلیون دلار)

درصد تغییر (۱)	تغییر در مانده (۱)		پایان آذر ماه			توضیحات
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۸ (۲)	۱۳۸۷	۱۳۸۶	
۱/۹	۱۰/۷	۴۱۸/۰	۱۹۹۳/۰	۲۰۵۷۶/۲	۱۸۱۴۶/۱	طرح‌های تصویب شده
۷/۲	۶/۵	۱۰۲۸/۰	۸۴۶/۹	۱۴۱۸۶/۱	۱۱۶۱۷/۳	قراردادهای منعقد شده
۱۲/۷	-۸/۰	۱۰۹۲/۰	-۷۸۳/۵	۹۰۴۲/۴	۰۰	مانده تسهیلات پرداختی
۴۳/۳	۴۴/۶	۱۵۱۲/۷	۱۰۲۵/۲	۵۰۰۳/۲	۳۳۲۴/۳	مانده مطالبات غیرجاری ارزی

۱- تغییر در مانده و درصد تغییر در مانده نسبت به اسفند ماه محاسبه شده است.
۲- ارقام طرح‌های تصویب شده و قراردادهای منعقد شده در سال ۱۳۸۸ مربوط به پایان آبان ماه می‌باشد.

۹-۲-۵- عملکرد صندوق بیمه بیکاری در سال ۱۳۸۸

شده‌اند. شایان ذکر است براساس قانون کار مدت پرداخت مقرری حداقل ۶ ماه و حداکثر ۵۰ ماه از اولین روز بیکاری می‌باشد. طبق آمار ارائه شده، مقرری پرداختی برحسب نفر-ماه در سال ۱۳۸۸ در مقایسه با سال گذشته با ۸/۸ درصد رشد به ۱/۹۷ میلیون نفر-ماه رسید. آمار مقرری‌بگیران برحسب استان‌های مختلف نشان می‌دهد استان‌های قم، خراسان شمالی، همدان، کرمانشاه، لرستان، اردبیل، اصفهان، مازندران، گلستان و خوزستان بیشترین افزایش درصد تغییرات را در سال ۱۳۸۸ نسبت به سال ۱۳۸۷ داشته‌اند که دلیل عمده آن عدم تمدید قراردادهای موقت برخی کارگران طی سال، بحران جهانی، کمبود نقدینگی بنگاه‌های اقتصادی، مشکلات فروش محصولات و رقابتی نبودن کالاها و خدمات و همچنین تعطیلی تعدادی از کارگاه‌های تولیدی و صنعتی به‌خصوص در شهرهای صنعتی و بزرگ می‌باشد.

تعداد مقرری‌بگیران بیمه بیکاری در سال ۱۳۸۸ به ۱۶۶۸۰۲ نفر رسید که در مقایسه با سال قبل، ۸/۸ درصد رشد نشان می‌دهد. تعداد بیمه‌شدگانی که طی سال ۱۳۸۸ به جمع مشمولان صندوق بیمه بیکاری اضافه شدند، ۱۵۹۸۰۷ نفر بود که با لحاظ کردن مقرری‌های قطع شده، تعداد مقرری‌بگیرانی که طی این سال از مقرری بیمه بیکاری استفاده کردند به ۳۱۳۱۵۷ نفر رسید.

عملکرد صندوق بیمه بیکاری نشان می‌دهد که ۱۷ درصد از مقرری‌بگیران بیمه بیکاری را بیمه‌شدگان زن و ۸۳ درصد را بیمه‌شدگان مرد تشکیل داده‌اند. علاوه بر این، ۸۶ درصد مقرری‌بگیران متأهل بوده‌اند.

در سال ۱۳۸۸، مقرری ۱۲۹۹۲۹ نفر از مشمولان قطع گردید که حدود ۷۳ درصد آنان به دلیل اتمام مدت استحقاق و ۲۰/۵ درصد به دلیل اشتغال مجدد مشمول قطع بیمه بیکاری

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

همچنین براساس مصوبه هیات وزیران، ضریب حقوق کارکنان دولت نیز از ۴۹۰ در سال ۱۳۸۷ به ۶۰۰ واحد در سال مورد بررسی افزایش یافت که با ۳ تا ۵ درصد افزایش سالانه، کل حقوق کارکنان دولت در این سال بین ۲۵/۴ تا ۲۷/۴ درصد افزایش یافت.

۹-۳- آموزش

۹-۳-۱- آموزش و پرورش عمومی

تعداد کل دانش‌آموزان^(۱) به تبع روند رو به کاهش نرخ رشد جمعیت در سال‌های اخیر، روند نزولی داشته و به حدود ۱۳/۴ میلیون نفر در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ رسید که در مقایسه با سال قبل ۴/۳ درصد کاهش نشان می‌دهد. تعداد دانش‌آموزان در مقاطع ابتدایی، راهنمایی و متوسطه به ترتیب ۱/۱، ۵/۳ و ۱۰/۵ درصد در مقایسه با سال تحصیلی قبل کاهش یافت.

در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸، حدود ۴۰۹/۹ هزار نفر دانش‌آموز در دوره پیش‌دانشگاهی (دولتی و غیرانتفاعی) مشغول به تحصیل بودند که در مقایسه با سال گذشته ۸/۳ درصد کاهش نشان می‌دهد. ترکیب جنسی دانش‌آموزان حاکی از سهم بیشتر دختران است، به طوری که حدود ۶۲/۳ درصد دانش‌آموزان مقطع فوق را دختران تشکیل می‌دهند. با توجه به اینکه دانش‌آموزان این مقطع تحصیلی، عرضه بالقوه نیروی کار تحصیل کرده کشور در سال‌های آتی می‌باشند، توجه به زمینه‌های جذب و به‌کارگیری این سرمایه‌های انسانی ضروری است.

۱- شامل دانش‌آموزان دوره‌های آمادگی، ابتدایی، راهنمایی تحصیلی، متوسطه عمومی، پیش‌دانشگاهی و بزرگسال می‌باشد. شایان ذکر است از این تعداد، حدود ۳۶۱ هزار نفر دانش‌آموزان بزرگسال هستند که تعداد آنان در مقایسه با رقم مشابه سال قبل ۱۲/۴ درصد کاهش یافته است.

جدول ۹-۷- توزیع علل قطع مقرری بیمه بیکاری

سایر	استفاده از حداکثر مدت مجدداً	تعداد کل قطع مقرری	نفر	سهم (درصد)
۸۰۹۵	۳۸۱۶۱	۶۹۳۸۴	۱۱۵۶۴۰	۱۰۰/۰
۷/۰	۳۳/۰	۶۰/۰	۱۰۰/۰	
۸۳۸۸	۲۶۶۹۳	۹۴۸۴۸	۱۲۹۹۲۹	۱۰۰/۰
۶/۵	۲۰/۵	۷۳/۰	۱۰۰/۰	

ماخذ: سازمان تامین اجتماعی

جدول ۹-۸- عملکرد صندوق بیمه بیکاری (نفر)

درصد تغییر	سال		تعداد مقرری‌بگیران
	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۸/۸	۱۶۶۸۰۲	۱۵۳۳۵۰	تعداد مقرری‌بگیران
۲۴/۹	۱۵۹۸۰۷	۱۲۷۹۱۹	تعداد برقراری مقرری
۱۲/۴	۱۲۹۹۲۹	۱۱۵۶۴۰	تعداد موارد قطع مقرری

ماخذ: سازمان تامین اجتماعی

۹-۲-۶- دستمزد و حقوق

در اغلب کشورها به منظور تحقق عدالت اجتماعی و حمایت از نیروی کار با تخصص و مهارت پایین، اقدام به تعیین حداقل دستمزد اسمی می‌شود. در ایران نیز هر ساله حداقل مزد برای کارگران و ضریب حقوق برای کارمندان دولت تعیین می‌شود. براساس ماده ۴۱ قانون کار مصوب سال ۱۳۶۹، شورای عالی کار هر سال میزان حداقل مزد کارگران را اعلام می‌نماید. حداقل دستمزد اسمی ماهانه کارگران در سال ۱۳۸۸ با ۲۰/۰ درصد افزایش نسبت به سال قبل معادل ۲۶۳۵/۲ هزار ریال تعیین شد. با در نظر گرفتن نرخ تورم در این سال (۱۰/۸ درصد)، حداقل دستمزد واقعی ماهانه در مقایسه با سال گذشته ۸/۴ درصد افزایش داشت. برای تقویت بنیه مالی کارگران در دهک‌های پایین درآمدی، علاوه بر سیاست افزایش حداقل دستمزد به سیاست‌های تامین اجتماعی و جبرانی دیگری نیز نیاز می‌باشد. ضمن اینکه با توجه به آثاری که افزایش حداقل دستمزد در بخش‌های مختلف اقتصادی دارد، لازم است در تعیین آن عوامل متعددی نظیر بهره‌وری نیروی کار، هزینه معیشت خانواده، سطح عمومی دستمزد در کشور، سطح اشتغال، نرخ بیکاری و ظرفیت و توانایی بخش‌های تولیدی نیز مد نظر قرار گیرد.

جدول ۹-۹- دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی بر حسب جنس (۱)

(هزار نفر)

درصد تغییر	۱۳۸۸-۸۹		۱۳۸۷-۸۸		
	پسر	دختر	پسر	دختر	
-۱/۲	-۱/۱	۲۸۷۸/۳	۲۷۱۳/۵	۲۹۱۲/۳	۲۷۴۲/۷
-۵/۴	-۵/۲	۱۷۳۳/۹	۱۵۵۸/۳	۱۸۳۳/۲	۱۶۴۴/۴
-۶/۵	-۷/۸	۱۷۱۳/۶	۱۵۴۶/۱	۱۸۳۲/۴	۱۶۷۷/۸
-۳/۸	-۴/۱	۶۳۲۵/۸	۵۸۱۷/۸	۶۵۷۷/۹	۶۰۶۴/۹

۱- شامل دانش‌آموزان بزرگسال نمی‌باشد. مأخذ: وزارت آموزش و پرورش

۲- بدون احتساب دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی می‌باشد.

جدول ۹-۱۰- ترکیب دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی در مناطق شهری و روستایی (۱)

(درصد)

۱۳۸۸-۸۹		۱۳۸۷-۸۸		
مناطق روستایی	مناطق شهری	مناطق روستایی	مناطق شهری	
۳۳/۰	۶۷/۰	۳۴/۷	۶۵/۳	ابتدایی
۲۷/۳	۷۲/۷	۲۹/۲	۷۰/۸	راهنمایی تحصیلی
۱۵/۱	۸۴/۹	۱۵/۸	۸۴/۲	متوسطه عمومی (۲)
۲۶/۷	۷۳/۳	۲۸/۰	۷۲/۰	جمع

۱- شامل دانش‌آموزان بزرگسال نمی‌باشد. مأخذ: وزارت آموزش و پرورش

۲- بدون احتساب دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی می‌باشد.

جدول ۹-۱۱- دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی در مقاطع مختلف تحصیلی (۱)

درصد تغییر	سهم در کل دانش‌آموزان (درصد)		تعداد (هزار نفر)		
	۱۳۸۸-۸۹	۱۳۸۷-۸۸	۱۳۸۸-۸۹	۱۳۸۷-۸۸	
۱/۳	۲/۱	۷/۳	۷/۱	۴۰۷/۱	۴۰۱/۷
۱۲/۶	-۲/۵	۷/۶	۶/۴	۲۵۰/۸	۲۲۲/۸
۲۶/۶	-۲/۱	۱۰/۰	۷/۳	۳۲۵/۷	۲۵۷/۲
۱۱/۶	-۰/۳	۸/۱	۷/۰	۹۸۳/۶	۸۸۱/۷

مأخذ: وزارت آموزش و پرورش

۱- آمار دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۹ تحت عنوان دانش‌آموزان مدارس غیردولتی ارائه شده است.

۲- بدون احتساب دانش‌آموزان دوره پیش‌دانشگاهی می‌باشد.

جدول ۹-۱۲- نسبت باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بالاتر (درصد)

کل کشور	مناطق شهری	مناطق روستایی	
۸۶/۹	۹۰/۶	۷۸/۷	۱۳۸۷
۸۷/۳	۹۰/۹	۷۹/۴	۱۳۸۸

مأخذ: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۹، شاخص‌های آموزشی «دانش‌آموز به مدرسه»، «دانش‌آموز به کلاس» و «دانش‌آموز به معلم» علی‌رغم کاهش تعداد دانش‌آموزان به دلیل کاهش کادر آموزشی و تعداد مدارس و کلاس‌ها در مقایسه با سال قبل، افزایش داشت. شایان ذکر است در سال تحصیلی مورد بررسی،

در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۹، سهم دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی از کل دانش‌آموزان نسبت به سال قبل افزایش داشت.

در سال ۱۳۸۸، نسبت باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بالاتر در کل کشور با ۰/۴ واحد درصد افزایش به ۸۷/۳ درصد رسید. همچنین، نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم در گروه سنی ۶-۱۴ ساله در کل کشور ۹۳/۶ درصد بود که نسبت به سال قبل افزایش داشت. نسبت باسوادی در گروه سنی ۶-۲۹ ساله در کل کشور نیز معادل ۹۵/۶ درصد بود که در مقایسه با سال قبل تغییری نداشت.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

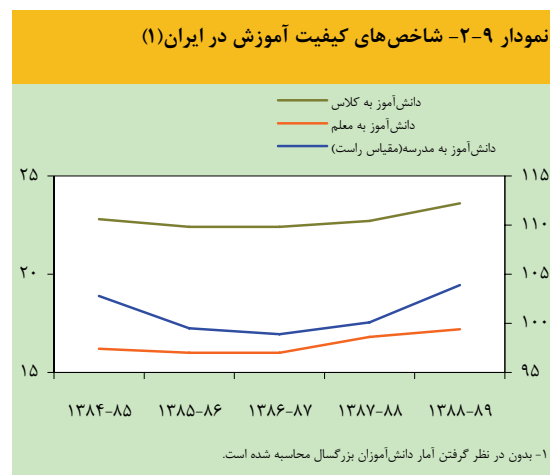
۹-۳-۲- آموزش عالی

در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸، مجموع تعداد دانشجویان مراکز آموزش عالی کشور با ۱۳/۲ درصد رشد از ۳۳۴۹/۷ هزار نفر به ۳۷۹۰/۹ هزار نفر افزایش یافت. در این میان تعداد دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی بدون احتساب مراکز آموزش عالی مستقل و دانشگاه آزاد اسلامی با ۱۹/۰ درصد افزایش به حدود ۲۳۳۰/۸ هزار نفر و دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی با ۴/۹ درصد افزایش به حدود ۱۴۶۰/۰ هزار نفر رسید که با در نظر گرفتن ورود این گروه در سال‌های آتی به بازار کار، توجه به برنامه‌ریزی بازار کار ضروری به نظر می‌رسد. در این سال از مجموع ۳/۸ میلیون دانشجویی در حال تحصیل در مراکز آموزش عالی کشور، ۶۴/۲ درصد در مقطع کارشناسی و ۶/۳ درصد در مقطع کارشناسی ارشد به تحصیل مشغول بودند.

در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸، در میان دانشجویان دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور، تعداد دانشجویان رشته «علوم، ریاضیات و محاسبات» در مقایسه با سال تحصیلی قبل با ۸/۸ درصد کاهش روبه‌رو شد. در سال تحصیلی مورد بررسی، ۶۵/۸ درصد از دانشجویان در دو گروه تحصیلی «علوم اجتماعی، بازرگانی و حقوق» و «مهندسی، تولید و ساخت» به تحصیل مشغول بودند. فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای اشتغال این گروه از فارغ‌التحصیلان از جمله تمهیداتی است که می‌تواند در کاهش نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان در سال‌های آتی موثر باشد.

شایان ذکر است حدود ۸۱/۳ درصد از دانشجویان دانشگاه آزاد نیز در دو گروه «علوم انسانی» و «فنی و مهندسی» به تحصیل اشتغال دارند.

تعداد مدارس، کلاس‌ها و کادر آموزشی در کل کشور به ترتیب با ۷/۶، ۷/۶ و ۶/۵ درصد کاهش روبه‌رو شد.

در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸، تعداد بی‌سوادان و کم‌سوادان تحت پوشش نهضت سوادآموزی ۱۱۴۴ هزار نفر بود که در مقایسه با سال قبل ۸/۵ درصد کاهش نشان می‌دهد. از کل سوادآموزان، حدود ۴۸/۴ درصد در دوره مقدماتی و ۵۱/۶ درصد در مقاطع تکمیلی، پایانی و پنجم ابتدایی به سوادآموزی اشتغال داشتند.

جدول ۹-۱۳- نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم و نسبت باسوادی (درصد)

سال		
۱۳۸۸	۱۳۸۷	
		نسبت جمعیت تحت تعلیم به لازم‌التعلیم
		در گروه سنی ۶ تا ۱۴ ساله:
۹۶/۸	۹۵/۱	مناطق شهری
۸۷/۷	۸۸/۹	مناطق روستایی
۹۳/۶	۹۲/۹	کل کشور
		نسبت باسوادی
		در گروه سنی ۶ تا ۲۹ ساله:
۹۶/۵	۹۶/۵	مناطق شهری
۹۳/۹	۹۳/۹	مناطق روستایی
۹۵/۶	۹۵/۶	کل کشور

ماخذ: معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری

جدول ۹-۱۴- کل دانشجویان کشور

(نفر)

	سهم (درصد)		درصد تغییر		سال تحصیلی	
	۱۳۸۸-۸۹	۱۳۸۷-۸۸	۱۳۸۸-۸۹	۱۳۸۷-۸۸	۱۳۸۸-۸۹	۱۳۸۷-۸۸
آموزش عالی دولتی (۱)	۶۱/۵	۵۸/۴	۱۹/۰	-۶/۳	۲۳۳۰۸۳۱	۱۹۵۷۸۶۷
زن	۳۴/۲	۳۳/۹	۱۴/۰	۲۷/۹	۱۲۹۵۳۸۹	۱۱۳۶۰۲۴
مرد	۲۷/۳	۲۴/۵	۲۶/۰	-۳۱/۶	۱۰۳۵۴۴۲	۸۲۱۸۴۳
دانشگاه آزاد اسلامی	۳۸/۵	۴۱/۶	۴/۹	۶/۹	۱۴۶۰۰۲۸	۱۳۹۱۸۷۴
زن	۱۵/۳	۱۷/۱	۱/۲	۰/۸	۵۷۹۵۷۷	۵۷۲۵۲۹
مرد	۲۳/۲	۲۴/۵	۷/۵	۱۱/۵	۸۸۰۴۵۱	۸۱۹۳۴۵
جمع	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۳/۲	-۱/۲	۳۷۹۰۸۵۹	۳۳۴۹۷۴۱

ماخذ: وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری و دانشگاه آزاد اسلامی
 ۱- شامل دانشجویان دانشگاه پیام نور و مراکز آموزش عالی مستقل نیز می‌باشد.

دوره برنامه چهارم توسعه

در برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی رشد متوسط سالانه برای جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر ۱/۵ درصد در نظر گرفته شده بود. عملکرد متغیر فوق حاکی از رشد متوسط سالانه معادل ۱/۹ درصد است. باید توجه داشت که جمعیت بالای ۱۰ سال از جمله متغیرهایی است که حاصل سیاست‌گذاری‌های دوره‌های قبل بوده و کنترل آن در طول برنامه پنج‌ساله ممکن نیست. با توجه به اینکه رشد جمعیت در سال‌های ۷۸-۱۳۷۴ بیش از ۱/۵ درصد بوده، به نظر می‌رسد هدف‌گذاری رشد ۱/۵ درصدی برای جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر از ابتدا کمتر از حد تعیین شده است.

مطابق با اهداف برنامه چهارم توسعه متوسط نرخ رشد سالانه جمعیت معادل ۱/۴ درصد برآورد گردید و پیش‌بینی شد که جمعیت کشور در سال پایانی برنامه به رقم ۷۲/۴ میلیون نفر برسد. مطابق با ارقام ارائه شده از سوی مرکز آمار ایران، نرخ رشد جمعیت در همه سال‌های برنامه بیشتر از هدف تعیین شده در برنامه بود؛ ضمن اینکه میزان جمعیت در سال ۱۳۸۸ به رقم ۷۳/۷ میلیون نفر رسید که در سطحی بالاتر از هدف برنامه قرار دارد. ورود طیف جمعیتی متولدان ۶۵-۱۳۵۹ به سن ازدواج و باروری در رشد جمعیت بیش از اهداف برنامه موثر بوده است. انتظار می‌رود با توجه به افزایش سن ازدواج اثر مولید دوره فوق همچنان بر روند رشد جمعیت طی سال‌های آتی نیز تداوم داشته باشد.

جدول ۹-۱۵- مقایسه اهداف و عملکرد برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در حوزه جمعیت و بازار کار (درصد)

متوسط سال‌های برنامه هدف	۱۳۸۸		۱۳۸۷		۱۳۸۶		۱۳۸۵		۱۳۸۴		
	عملکرد	هدف	عملکرد	هدف	عملکرد	هدف	عملکرد	هدف	عملکرد	هدف	
رشد جمعیت	۱/۴	۱/۵	۱/۴	۱/۵	۱/۴	۱/۵	۱/۴	۱/۶	۱/۴	۱/۵	
رشد جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر	۱/۵	۱/۹	۱/۵	۱/۷	۱/۵	۱/۸	۱/۵	۲/۴	۱/۵	۱/۶	
رشد عرضه نیروی کار (۱)	۳/۴	۲/۰	۳/۴	۴/۱	۳/۴	-۲/۹	۳/۴	۰/۴	۳/۴	۸/۰	
رشد نرخ مشارکت	۲/۰	۰/۲	۲/۰	۲/۴	۲/۰	-۴/۵	۲/۰	-۱/۵	۲/۰	۶/۵	
رشد تقاضای نیروی کار	۴/۳	۰/۵	۴/۳	۲/۴	۴/۳	-۲/۸	۴/۳	۱/۲	۴/۳	۰/۰	
رشد جمعیت بیکار	-۴/۲	۱/۵	-۴/۲	۱۸/۷	-۴/۲	-۳/۸	-۴/۲	-۵/۹	-۴/۲	-۱/۲	۰/۰
نرخ بیکاری (۲)	۹/۸	۱۱/۱	۸/۴	۱۱/۹	۹/۱	۱۰/۴	۹/۸	۱۰/۵	۱۰/۶	۱۱/۳	۱۱/۴
رشد بهره‌وری نیروی کار (۳)	۳/۵	۰/۷	۳/۵	-۲/۲	۳/۵	-۳/۶	۳/۵	۲/۶	۳/۵	۲/۷	۳/۵

۱- ارقام مربوط به عرضه نیروی کار در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۸ برآورد بوده و براساس نرخ مشارکت سال‌های مذکور محاسبه شده‌اند.

۲- متوسط هدف و عملکرد نرخ بیکاری براساس متوسط سالانه طی سال‌های برنامه محاسبه شده است.

۳- رقم رشد بهره‌وری برای سال‌های ۸۶-۱۳۸۲ توسط مرکز ملی بهره‌وری و برای سال‌های ۸۸-۱۳۸۷ براساس برآورد اداره حساب‌های اقتصادی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران محاسبه شده است.

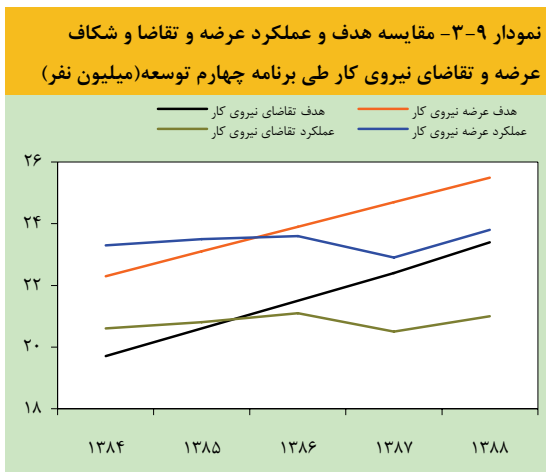
گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۸۸

براساس اهداف برنامه چهارم توسعه، مقرر شد تا پایان سال ۱۳۸۸ تقاضای نیروی کار به ۲۳/۴ میلیون نفر برسد. مقایسه ارقام ارائه شده در خصوص آمار اشتغال به تفکیک بخش‌های اقتصادی نشان می‌دهد که در پایان سال ۱۳۸۸، حدود ۲۱ میلیون نفر مشغول به کار بوده‌اند. تأثیرپذیری از رکود اقتصاد جهانی، خشکسالی و سرمازدگی در سال ۱۳۸۷ و محدودیت اعطای تسهیلات به دلیل اعمال سیاست‌های انقباضی با هدف کاهش تورم و رشد محدود سرمایه‌گذاری از جمله عواملی بود که موجب گردید سطح اشتغال در سال ۱۳۸۸ کمتر از سال ۱۳۸۶ گردد.

نرخ بیکاری که از شاخص‌های کلیدی بازار کار می‌باشد در سال پایانی برنامه ۸/۴ درصد هدف‌گذاری شد. براساس آمارهای موجود، این نرخ در سال ۱۳۸۸ به سطح ۱۱/۹ درصد رسید. این در حالی است که طی سال‌های برنامه، عرضه نیروی کار مطابق اهداف محقق نشد. چنانچه عرضه نیروی کار در سطح هدف محقق می‌گردید و تقاضا برای نیروی کار نیز در سطح عملکرد فعلی فرض شود، نرخ بیکاری فراتر از نرخ‌های محقق شده می‌گردید. همچنین، در بررسی میزان تحقق هدف برنامه چهارم توسعه در مورد نرخ بیکاری و جمعیت بیکار لازم است تا تغییرات نرخ مشارکت نیز مدنظر قرار گیرد، چرا که تغییرات نرخ مشارکت به دلیل تعدیل جمعیت فعال کشور، نرخ بیکاری را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

عرضه نیروی کار یا جمعیت فعال بخشی از جمعیت بالای ۱۰ سال کشور می‌باشد که دارای شغل بوده یا در جستجوی کار هستند و بیکار تلقی می‌گردند. مطابق با اهداف برنامه چهارم توسعه، متوسط نرخ رشد سالانه برای عرضه نیروی کار ۳/۴ درصد هدف‌گذاری شد، لیکن عملکرد عرضه نیروی کار نشان می‌دهد که متوسط رشد سالانه عرضه نیروی کار معادل ۲ درصد رشد داشت. رشد بالای تعداد دانشجویان دانشگاه‌های کشور و تمایل به ادامه تحصیل در مقاطع بالاتر در غیرفعال شدن جمعیت و محدود شدن عرضه نیروی کار طی سال‌های برنامه موثر بود. انتظار می‌رود با اتمام تحصیل این گروه از دانشجویان، بازار کار در سال‌های آتی با شوک دیگری روبه‌رو شود. اگرچه افزایش تعداد دانشجویان در دستیابی به یکی از اهداف سند چشم‌انداز که ایجاد توانایی در تولید علم و فن‌آوری می‌باشد موثر است، اما باید توجه داشت که در صورت عدم تطابق رشته‌های تحصیلی با نیازهای بازار کار، نرخ بیکاری به‌ویژه در بین قشر تحصیل‌کرده افزایش خواهد یافت. این روند باعث از بین رفتن بخشی از سرمایه انسانی از یک طرف و منابع به کار گرفته شده جهت تربیت این سرمایه‌ها از سوی دیگر می‌شود.

یکی دیگر از متغیرهای مربوط به بازار کار که بر میزان عرضه نیروی کار موثر می‌باشد نرخ مشارکت است. مقایسه اهداف و عملکرد شاخص مزبور نیز حاکی از عدم تحقق اهداف می‌باشد. مطابق برنامه چهارم توسعه، نرخ مشارکت تا پایان سال ۱۳۸۸ می‌بایست به ۴۳ درصد افزایش می‌یافت در حالی که در عمل به ۳۸/۹ درصد رسید. علاوه بر ادامه تحصیل بخشی از جمعیت که در پایین بودن نرخ مشارکت موثر است، ناامیدی افراد از جستجو برای یافتن شغل مناسب نیز منجر به غیر فعال شدن جمعیت و در نهایت کاهش نرخ مشارکت می‌شود. چنانچه فرصت‌های شغلی به اندازه کافی و مناسب ایجاد گردد، نرخ مشارکت افراد جامعه افزایش می‌یابد و با به‌کارگیری نیروهای بالقوه کشور دسترسی به اهداف توسعه در زمان کوتاه‌تری امکان‌پذیر خواهد بود.

همچنین، رشد ناچیز تقاضا برای نیروی کار و نیز کاهش رشد اقتصادی در سال‌های اخیر در عدم تحقق هدف مزبور نقش بسزایی داشت.

با توجه به عملکرد نسبتاً پایین اهداف مرتبط با بازار کار و نیروی انسانی در برنامه چهارم توسعه، دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست‌ساله، تلاش مضاعفی را در برنامه‌های بعدی توسعه طلب می‌نماید.

براساس ماده ۵ قانون برنامه چهارم توسعه، ۳۱/۳ درصد از رشد اقتصادی باید از محل بهره‌وری عوامل تولید تامین گردد. بر این اساس، متوسط رشد سالانه بهره‌وری نیروی کار ۳/۵ درصد تعیین شد. آمار موجود در خصوص رشد بهره‌وری نیروی کار حاکی از رشد اندک آن (۰/۷ درصد) است. رشد منفی بهره‌وری نیروی کار در سال ۱۳۸۷ در عدم تحقق هدف بهره‌وری نیروی کار در برنامه چهارم توسعه موثر بود.